

บทที่ 3

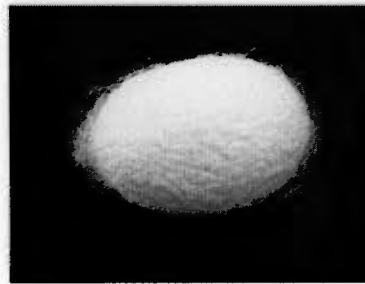
วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงการทดลองในห้องปฏิบัติการ เพื่อศึกษาภาวะที่เหมาะสมในการสกัดผงไหมโปรตีนทั้ง 2 ชนิดจากรังไหมบ้านและรังไหมป่า และทดสอบสมบัติเบื้องต้นของผงไหมว่าเหมาะสมที่จะนำมาทำเป็นสารชีวภาพ

3.2 สารเคมีและวัสดุที่ใช้ในงานวิจัย

3.2.1 รังไหมบ้าน (*Bombyx mori*) เป็นรังไหมเลี้ยงจากจังหวัดเพชรบูรณ์ ซื้อมาจากบริษัทจุลไหมไทย จำกัด ดังรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 รังไหมบ้าน (*Bombyx mori*)

3.2.2 รังไหมป่าอีรี (*Philosamia ricini*) เป็นรังไหมป่าจากจังหวัดเพชรบูรณ์ ซื้อมาจากบริษัทจุลไหมไทย จำกัด ดังรูปที่ 3.2

รูปที่ 3.2 รังไหมป่าอีรี (*Philosamia ricini*)

3.2.3 โซเดียมคาร์บอเนต (Na_2CO_3)

โซเดียมคาร์บอเนตทำหน้าที่ลอกขาว โดยใช้เป็นชนิด anhydrous Na_2CO_3 ของบริษัท Fisher Scientific แบบ Laboratory reagent grade ลักษณะเป็นผงสีขาว หรือก้อนสีขาวเล็กๆ มีน้ำหนักโมเลกุล 105.99 มีความบริสุทธิ์ร้อยละ 99.5 ละลายได้ดีในน้ำ ได้สารละลายที่เป็นด่าง ไม่ละลายในแอลกอฮอล์ ไม่ติดไฟ และไม่เป็นพิษ มีจุดหลอมเหลว 851°C และสลายตัวให้ CO_2 ที่ 400°C

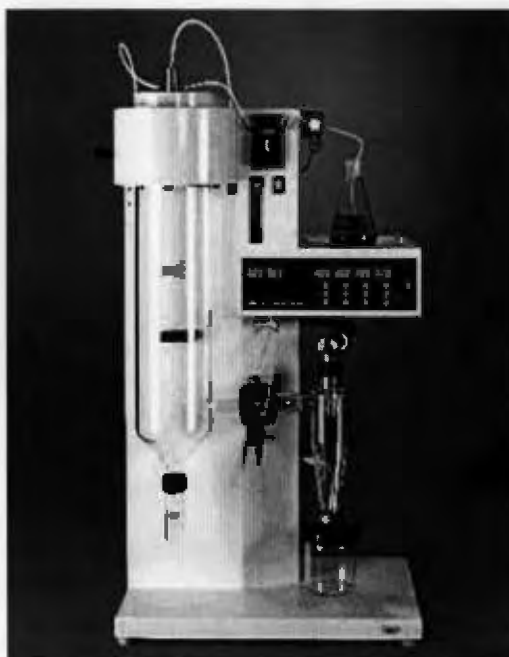
3.2.4 น้ำกลั่น (Distilled water)

3.3 เครื่องมือและอุปกรณ์

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. เครื่องทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Dryer) ที่ภาควิชาเภสัชอุตสาหกรรม คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่น Buchi mini B-290 model, Switzerland ดังรูปที่ 3.3

การทำแห้งแบบพ่นฝอยเป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อระเหยน้ำออกจากของเหลวอย่างรวดเร็วโดยอากาศร้อน กระบวนการนี้ประกอบไปด้วยการพ่นของเหลว (feed) ออกมาจนเป็นละอองขนาดเล็ก เข้าผสมกับอากาศร้อนที่ไหลผ่านอย่างรวดเร็ว ทำให้น้ำที่อยู่ในละอองของเหลวระเหยไปทั้งหมด และได้ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในรูปของผงแห้ง สำหรับกระบวนการทำแห้งให้กับ feed นั้น จะเริ่มทำตั้งแต่ใส่ feed ลงในเครื่อง แล้วรอจน feed มีความเข้มข้นในระดับที่เหมาะสมต่อการฉีดให้ออกมาเป็นละออง จากนั้นจึงแยกผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำแห้งออกมา สำหรับตัวอย่างของเหลวที่นำมาทำแห้งนั้นสามารถใช้ได้ทั้งที่เป็น ตัวทำละลาย สารประเภท emulsion หรือสารแขวนลอยก็ได้ ส่วนเครื่องมือที่ใช้สำหรับกระบวนการทำแห้งแบบพ่นฝอยคือเครื่องทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Dryer) การทำงานของเครื่อง Spray Dryer เริ่มจาก อากาศจะถูกดูดผ่านตัวกรองและผ่านตัวให้ความร้อน จากนั้นจึงเข้าสู่ห้องอบแห้ง (drying chamber) ส่วนตัวอย่างของเหลว (feed) ที่นำมาฉีด ควรมีลักษณะเหลว และไม่ข้นมาก จากนั้นของเหลวจะถูกดูดโดยปั๊มผ่านอุปกรณ์ที่ทำให้เกิดละอองฝอยคือ atomizer ภายในห้องอบ เมื่อละอองสัมผัสกับอากาศร้อนจะทำให้เกิดการระเหยของน้ำอย่างรวดเร็ว และจะได้ผงของผลิตภัณฑ์ตกลงสู่ด้านล่างของ drying chamber ผงบางส่วนที่หลุดออกมากับอากาศจะถูกแยกโดยใช้ cyclone ซึ่งจะรวมเข้าเป็นผลิตภัณฑ์รวมในที่สุด

รูปที่ 3.3 เครื่องทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Dryer)

2. เครื่องระเหยแบบหมุน (Rotary evaporator)

เป็นการระเหยเข้มข้น โดยระเหยตัวทำละลายออกที่อุณหภูมิต่ำ และลดความดันลงให้เกือบเป็นสุญญากาศ โดยใช้ vacuum pump

3. เครื่อง Hydrothermal synthesis reactor unit

4. เต้าอบไฟฟ้า

เพื่ออบรังไหมทั้ง 2 ชนิด ในการเตรียมวัตถุดิบ

5. เครื่องชั่ง

ชนิดชั่งได้ละเอียด 2 ตำแหน่ง

6. ตู้ดูดความชื้น (Desiccator)

7. อ่างควบคุมอุณหภูมิ (Water bath)

8. หม้ออังไอน้ำ (Heating mantel)

9. Hot plate

3.3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

1. บีกเกอร์ (Beaker)

2. เทอร์โมมิเตอร์ (Thermometer)

3. แท่งแก้วคน (Stirring Rod)
4. ขวดก้นกลม 3 คอ (Three Neck Bottle)
5. โบพัดกวนพร้อมมอเตอร์
6. รีฟลักซ์คอนเดนเซอร์ (Reflux Condenser)
7. กรวย
8. Spectular

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.4.1 เครื่องมือวิเคราะห์ที่มีในภาควิชาเคมีเทคนิค

1. เครื่อง pH meter รุ่น Preciso pH 900

3.4.2 เครื่องมือวิเคราะห์นอกภาควิชาเคมีเทคนิค

1. กล้องจุลทรรศน์แบบส่องกราด (Scanning Electron Microscope : SEM) ที่ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. Kjeldahl Nitrogen analyzer ที่ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. Particle size distribution analyzer ที่ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.5 ขั้นตอนการวิจัย

3.5.1 ออกแบบการทดลอง

การออกแบบการทดลองออกแบบโดย 2^k factorial design เพื่อให้ได้แบบจำลองสำหรับการหาภาวะในการทดลองที่เหมาะสม

3.6 การดำเนินการทดลอง

3.6.1 การศึกษาสมบัติทางกายภาพของรังไหมบ้านและรังไหมป่า

ศึกษาลักษณะภายนอกของรังไหม โดยสังเกตรังไหมแต่ละพันธุ์ด้วยสายตา เปรียบเทียบสี ขนาด และรูปร่าง

3.6.2 การเตรียมวัตถุดิบ

นำรังไหมทั้ง 2 ชนิด ตัดให้มีขนาดประมาณ 1 ตารางเซนติเมตร นำไปอบที่ อุณหภูมิ 60 °ซ เวลา 2 ชั่วโมง เก็บรังไหมในภาชนะที่มิดชิดไว้สำหรับการทดลองต่อไป

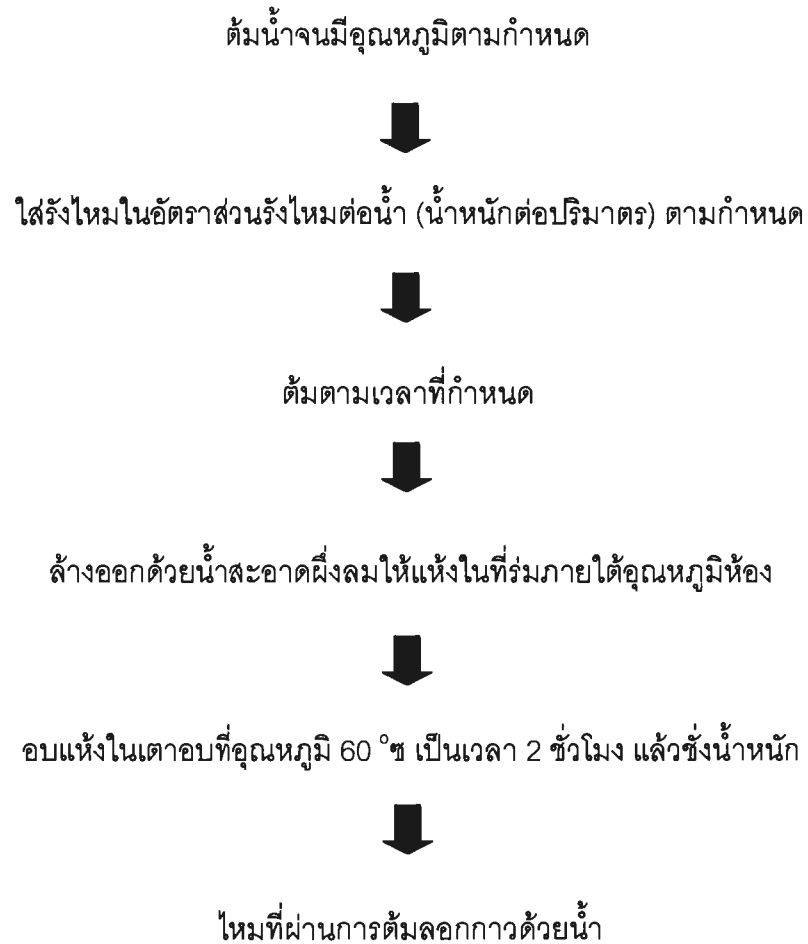
3.6.3 การศึกษาภาวะที่เหมาะสมในการลอกกาวของรังไหม ทั้ง 2 ชนิด แบ่งออกเป็น 2 วิธีดังนี้

วิธีที่ 1 การลอกกาวด้วยน้ำและสารละลายโซเดียมคาร์บอเนต

- นำรังไหมต้มลอกกาวด้วยน้ำ ทำการปั่นกวนที่ความเร็ว 100 รอบต่อนาที ในการศึกษา ออกแบบการทดลองโดย 2^k factorial design ศึกษาปัจจัย ดังตารางที่ 3.1 รูปที่ 3.2 และ 3.4

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรและระดับของตัวแปรที่ทำการศึกษา

ตัวแปร	ระดับต่ำ (-)	ระดับสูง (+)
อัตราส่วนรังไหมต่อน้ำ(น้ำหนักต่อปริมาตร)	1:50	1:100
อุณหภูมิ (°ซ)	60	100
เวลา(นาที)	30	120

รูปที่ 3.4 วิธีการต้มลอกการด้วยน้ำ

- นำไหมที่ผ่านการต้มลอกการด้วยน้ำมาต้มกับสารละลายโซเดียมคาร์บอเนตทำการปั่นกวนที่ความเร็ว 100 รอบต่อนาที ในการศึกษา ออกแบบการทดลองโดย 2^k factorial design ศึกษาปัจจัย ดังตารางที่ 3.2 รูปที่ 3.4 และ 3.5

ตารางที่ 3.2 ตัวแปรและระดับของตัวแปรที่ทำการการศึกษา

ตัวแปร	ระดับต่ำ (-)	ระดับสูง (+)
อัตราส่วนรังไหมต่อสารละลายโซเดียมคาร์บอเนต(น้ำหนักต่อปริมาตร)	1:50	1:100
ความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมคาร์บอเนต (ร้อยละโดยน้ำหนัก)	0.1	0.5

ตารางที่ 3.2(ต่อ) ตัวแปรและระดับของตัวแปรที่ทำการศึกษา

ตัวแปร	ระดับต่ำ (-)	ระดับสูง (+)
อุณหภูมิ (°ซ)	60	100
เวลา (นาที)	30	90

ต้มสารละลายโซเดียมคาร์บอเนตที่ความเข้มข้นต่างๆ จนมีอุณหภูมิตามกำหนด

ใส่รังไหมในอัตราส่วนรังไหมต่อสารละลายโซเดียมคาร์บอเนต (น้ำหนักต่อปริมาตร)
ตามกำหนด

ต้มตามเวลาที่กำหนด

ล้างออกด้วยน้ำสะอาดผึ่งลมให้แห้งในที่ร่มภายใต้อุณหภูมิห้อง

อบแห้งในเตาอบที่อุณหภูมิ 60 °ซ เป็นเวลา 2 ชั่วโมง แล้วชั่งน้ำหนัก

สารไหมไฟโบรอิน

รูปที่ 3.5 วิธีการต้มลอกกาวด้วยสารละลายโซเดียมคาร์บอเนต

รูปที่ 3.6 อุปกรณ์ที่ใช้ในการลอกกาวยไหม

วิธีที่ 2 การลอกกาวยน้ำ ภายใต้ความดัน

นำรังไหม 2 กรัม ต้มลอกกาวยน้ำ 100 มิลลิลิตร ภาวะในการทดลอง ต้มที่อุณหภูมิ 120 และ 150 °ซ เป็นเวลา 30 60 90 และ 120 นาที โดยใช้เครื่อง Hydrothermal synthesis reactor unit ดังรูปที่ 3.7 แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาดผึ่งลมให้แห้งในที่ร่มภายใต้ อุณหภูมิห้อง แล้วอบแห้งในเตาอบที่อุณหภูมิ 60 °ซ เป็นเวลา 2 ชั่วโมง แล้วชั่งน้ำหนัก จะได้สารไหมไฟโบรอิน

รูปที่ 3.7 เครื่อง Hydrothermal synthesis reactor unit

3.6.7 การผลิตผงไหมไฟเบอร์อินชนิดไม่ละลายน้ำ

1. นำสารไหมไฟเบอร์อินที่ได้จากทั้ง 2 วิธีมาแช่ในไนโตรเจนเหลว แล้วนำไปอบให้เป็นผง
2. กรองด้วยตระแกรงขนาด 200 mesh อบให้แห้งและชั่งน้ำหนัก

3.6.8 การผลิตผงไหมเซรีซินชนิดละลายน้ำ

1. นำน้ำต้มลอกกาวที่ได้จากการทดลองในวิธีที่ 1 ข้อ 1 และวิธีที่ 2 มาทำให้แห้งด้วยเครื่องทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Dryer) ที่อุณหภูมิเข้า 160 และขาออก 68-70 °ซ ที่อัตราเร็ว 20 มิลลิลิตรต่อนาที หลังจากนั้นนำมาอบแห้งในเตาอบที่อุณหภูมิ 60 °ซ เป็นเวลา 2 ชั่วโมง แล้วชั่งน้ำหนัก

3.6.9 การศึกษาความสามารถดูดความชื้นของผงไหมทั้ง 2 ชนิด

นำผงไหมทั้ง 2 ชนิดใส่ในกระเจกนาฬิกา ชั่งน้ำหนัก แล้ววางไว้ในบรรยากาศห้องและชั่งน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นตามเวลาต่างๆ จนกระทั่งน้ำหนักคงที่ คิดเทียบ dry basis

3.6.10 การทดสอบประสิทธิภาพของการลอกกาวไหม [10]

1. ใช้การชั่งน้ำหนักของไหมเมื่อผ่านการลอกกาวไหม

$$\% \text{ weight loss} = \frac{W_1 - W_2}{W_1} \times 100$$

W_1 = น้ำหนักไหมก่อนการต้มลอกกาว

W_2 = น้ำหนักไหมหลังการต้มลอกกาว

2. ประสิทธิภาพการลอกกาวไหมทดสอบด้วยการใช้เครื่อง Scanning

Electron Microscope (SEM)

โครงสร้างผิวของเส้นใย วิเคราะห์ด้วยเครื่อง Scanning Electron Microscope (SEM) รุ่น JSM-5800 LV โดยนำเส้นใยวางบนแท่งแกรไฟต์ จากนั้นนำตัวอย่างที่ได้ไปเคลือบทองโดยใช้ Ion sputter ใช้กำลังขยาย 1000

3.3.11 วิเคราะห์ขนาดของผงไหม [4]

วิเคราะห์หาขนาดของผงไหม Particle size distribution analyzer ที่ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.12 วิเคราะห์หา nitrogen content

วิเคราะห์หา nitrogen content ด้วยเครื่อง Kjeldahl Nitrogen analyzer ที่ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย Kjeldahl รุ่น (TEACTOR, Kjeltec KD-02) วิธีวิเคราะห์ Macro Kjeldahl มีค่าโปรตีน factor = 6.25

3.1.13 วิเคราะห์ค่าความเป็นกรดเบส

วัดโดยชั่งน้ำหนักผงไหมเซริซิน จำนวน 1 กรัม ละลายในน้ำกลั่นและปรับปริมาตรเท่ากับ 100 มิลลิลิตร วัดด้วย pH meter และวัดโดยชั่งน้ำหนักผงไหมไฟโบรอิน จำนวน 1 กรัม ละลายในกรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 0.1% และปรับปริมาตรเท่ากับ 100 มิลลิลิตร วัดด้วย pH meter ดังรูปที่ 3.8

รูปที่ 3.8 เครื่อง pH meter รุ่น Preciso pH 900